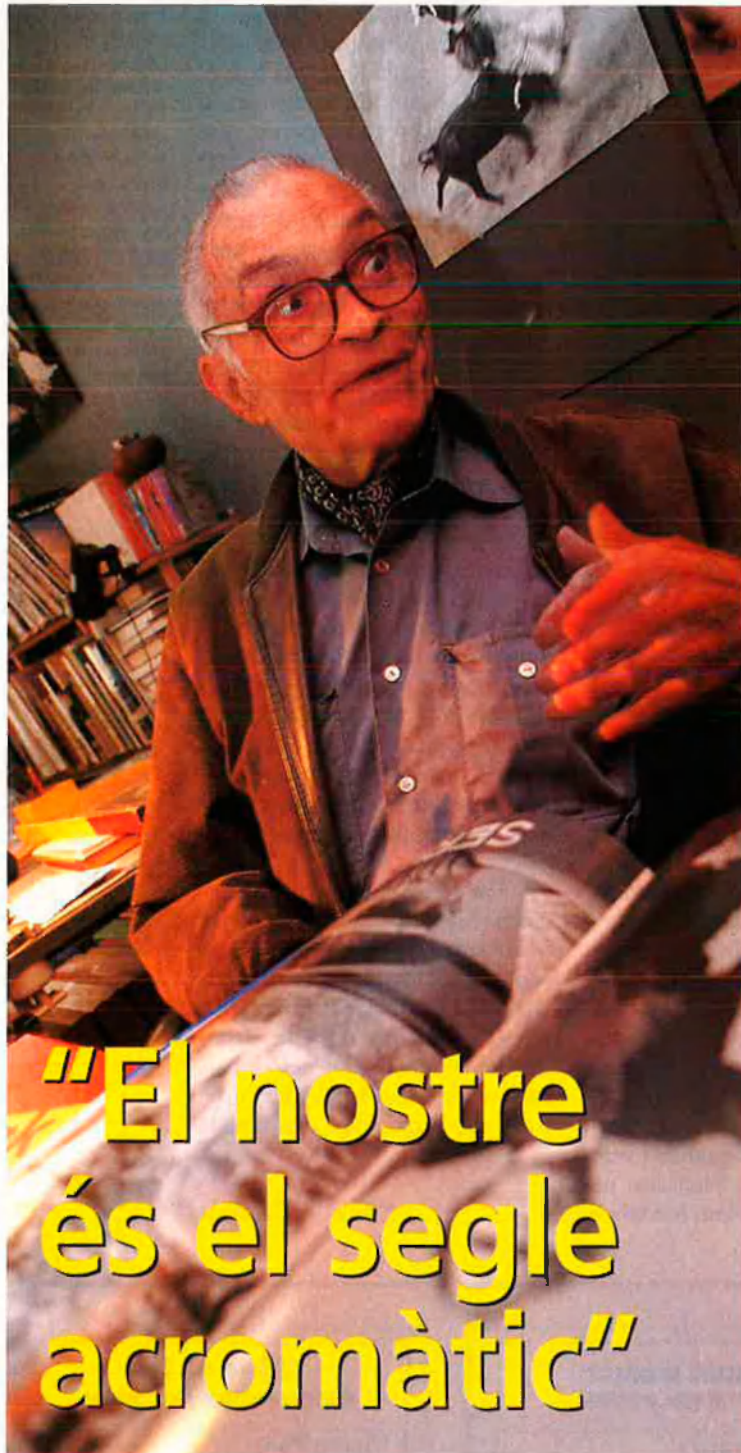

RICARD CUGAT

Francesc Català-Roca (Valls, 1922) ha dedicat 52 dels 75 anys de la seua vida a la fotografia. Un retrat del poeta francès Paul Éluard va marcar els primers passos de la seua carrera professional. Avui, del seu arxiu, se'n coneix tan sols una ínfima part.

Francesc Català-Roca posseeix un fons amb més de 300.000 fotografies. Pare i fill de fotògraf, ha estat un estendard del fotoperiodisme a l'estat espanyol. Fidel a la realitat, ha sabut escriure'n, en blanc i negre, una gran novel·la i trobar-ne la poètica de la quotidianitat, tan obscura i present alhora; aquella que espera a cada cantonada. Professional des dels tretze anys, reconeix que un dels seus grans errors va ser aconseguir un flaix, que ràpidament va bandejar. Ha defugit els artificis, inclosos els de la il·luminació, per captar, nu, "l'instant precís" d'una època. És, en aquest sentit, i sense conèixer-lo personalment, el Cartier-Bresson català.

—*Supose que deu tenir una gran quantitat de generacions de fotografies i de personatges en el seu arxiu que encara no han vist la llum. Espera que el temps els proporcione un valor simbòlic?*

—Sí, i tant. Mira, la foto de les Rambles, aquella en què els homes-anunci, que ja no existeixen, anuncia-ven Gemma del Ríu, una actriu famosa de l'època que, per veure-la, s'havia de pagar 10 pessetes la butaca. En l'època en què va ser captada, aquesta fotografia no tenia cap valor: era un retrat del seu temps. Per contra, avui és tot un record i un testimoni de la història. És divertit veure les modes com canvien a través de les imatges. Jo ja veia que aquestes imatges després de quinze anys tindrien un interès.

Veus, ara començo a treure del meu arxiu les fotografies en blanc i negre; més tard sortiran les de color. Les fotos en color de Nova York les reservo per a un llibre sobre Manhattan, però aquest llibre no ha de sortir fins a mitjan segle XXI.

—*A quin sant l'exigència de la data?*

—Perquè si ara el mostro a un editor em dirà "fantàstic, aquest llibre" i quan em preguntarà qui l'hauria d'escriure jo li respondré que ningú. No vull que hi hagi cap lletra. En les exposicions, les meves fotografies no tenen mai text. Les imatges sempre van a sang, sense marc; s'han d'observar, s'han de saber llegir.

I com que, de moment, no cap en la mentalitat d'un editor un llibre sense lletra, prefereixo esperar. A mitjan segle XXI sí que serà possible.

—*La gent ha rebut prou educació visual per poder llegir adequadament una imatge?*

—No, no, encara no. La gent veu, però no mira. Per això no vull posar els peus de fotos ni en llibres ni en exposicions, perquè l'espectador se'n va al text i no mira les fotos.

—*Vol dir que encara haurà de passar un temps perquè entenguem allò d'"una imatge val més que mil paraules"?*

—Sí, com tampoc no hem entès el contrari: que l'escriptura pot valdre més que mil imatges.

—*De les seues fotos més conegudes, moltes són "restes de sèrie" de les que va realitzar per al Ministerio de Información y Turismo durant els anys 50.*

—Quan es van obrir les fronteres, el Ministerio de Información y Turismo em va encarregar fotografies de tot Espanya per a promocionar el turisme. Al principi em vaig comprar una Vespa i vaig haver de recór-

rer molts indrets, uns més desconeguts, altres no tant. Aleshores, jo feia les fotos que havien de publicar-se i, de passada, d'altres que em guardava en el meu arxiu personal, i que són les que considero que avui tenen valor. Per exemple, de la processó de Sevilla, es van publicar les dels *cantaors* de saetes i no les dels encaputxats, perquè recordaven el Ku Klux Klan i podien despertar suspicàcies en els turistes americans. Avui són aquestes les que m'interessen.

—Amb un arxiu que supera les 300.000 imatges, es considera un fotògraf prolífic o més aviat un d'aquells que posseeixen les imatges justes i necessàries?

—Sempre he fet poques fotos. Com que les veia abans de fer-les, no em calia malgastar pel·lícula. No necessito disparar a dojo fins que trobo la imatge que m'interessa. Amb un parell en tinc prou. La resta són variacions d'una mateixa imatge.

—Vostè —diu— capta fotografies. No és correcta l'expressió "fer fotografies"?

—Hi ha gent que fa fotografies, però a mi m'agrada captar-les. La diferència és clara. Per exemple, un quadre no es pot captar, s'ha de fer. En canvi, una fotografia pots preparar-la o prendre-la de la realitat tal com és, sense preparar-hi res. I aquesta és la diferència entre la pintura i la fotografia. I entre fer fotografies i captar-les. La pintura és un sistema additiu: sobre una llenç blanc, vas afegint color. La fotografia, per contra, és substractiva, on tots els elements s'enganxen d'un sol cop.

Per a mi, el món és ple de fotografies; n'estem rodejats. Des de fa molts anys que la realitat la veig traduïda a fotografia. Miro, observo constantment i fixo en la meva ment imatges, sense necessitat de captar-les immediatament. Més tard, amb la càmera i amb les imatges al cap, em resulta més fàcil captar les fotografies.

—Un cop va passar a utilitzar el color, abandonà definitivament el blanc i negre. Com hem d'entendre aquesta reacció?

—Deu fer trenta anys que vaig veure que el color era el futur; que el segle XXI seria a color, per això em vaig decantar pel color. A mi m'agrada molt el blanc i negre, perquè l'entenc, però les futures generacions no l'entendran.

RICARD CUGAT

ARXIU / CATALÀ ROCA

—Avui, el blanc i negre ha quedat restringit a un llenguatge més aviat artístic i expressiu.

—No, més aviat és una pobresa, una deficiència. El que passa és que nosaltres entenem molt bé el blanc i negre, perquè l'hem viscut. Però les generacions a venir veuran les coses a color. A més, és l'únic segle de la humanitat, aquest segle nostre, que ha vist les coses sense color. Com dic jo mateix: el nostre és un segle "acromàtic". Perquè al segle XXI, tot tornarà a veure's a color; i fins al segle XIX, tot es veia també a color. Des de sempre, a més: a l'edat mitjana, la iconografia religiosa era molt acolorida. Som per tant, l'únic segle en la història de la humanitat que ha hagut de traduir la realitat a blanc i negre per la incapacitat mateixa de l'home de plasmar-la amb colors.

Per això, s'ha passat del blanc i negre al color com qui va per un desert i es troba un oasi. Es llença de cap a l'aigua, perquè té set, molta set. Això és el que ha passat amb el color. Com que la gent tenia set de color, les fàbriques de material sensible s'han llençat a fer pel·lícules de color, d'un color exagerat. S'hauria d'haver fet el procediment invers: haver començat amb una mica de color i haver anat pujant a poc a poc de to.

—Vol dir que, per compensació, hem vist el món d'una manera massa llampegant?

—I tant. Ara, comença a moderar-se, però fa uns anys les grans firmes de

pel·lícules, com la Kodak o l'Agfa, fabricaven uns rodetes que saturaven massa el color. Pervertien doncs, per excés, la realitat. Jo veig la realitat tal com és i no li poso ni li trec color: no la manipulo.

—Quan feia els reportatges de carrer, quina relació mantenien amb la gent que pretenia fotografiar, si és que en mantenien cap?

—Cap. Jo fotografiava sense que se n'adonessin. Per això tinc molta gent vista d'esquenes.

—No li ha donat mai cap sorpresa desagradable al·gú que no volia ser fotografiat?

—No, mai no m'ha passat res. I mira que he recorregut tot Amèrica. A més, segons amb quins indígenes d'Amèrica del Sud havia d'anar amb cura, perquè pensaven que fotografiant-los, els robaves part de l'ànima.

A Nova York, feia fotos al metro i tot, i mai no em va passar res. Portava una Rollei petita, penjada al coll i feia la foto sense posar-me la càmera a la cara. És un truc que em van ensenyar els atracadors. Ells no entren en un banc i apunten posant l'ull al punt de mira; apunten sense acostar-se la pistola a la cara. En fotografia, sempre van sorgint coses noves, continua sent

Publicitat 1954.
Català-Roca no fa fotografies, les capta.

"Els fotògrafs som nens i quan siguem majors d'edat, entendrem millor el que som i el que és la fotografia."

RICARD CUGAT

una tasca experimental que es troba encara en la infància. Els fotògrafs devem tenir avui vuit anys.

—Per contra, segons com es mire, sembla que la fotografia ja ha passat, enfront de l'allau de les noves tecnologies, de la imatge en moviment i la popularització del vídeo.

—No... tot just comença. Els fotògrafs som nens i quan siguem majors d'edat entendrem millor el que som i el que és la fotografia

Ès com si em parlessis de la màquina d'escriure quan va sortir. Es va pensar que escriure a mà acabaria perdent-se, perquè ja no caldrien ni bolígrafs ni una bona cal·ligrafia. Però no va ser així. Avui succeeix el mateix. Els avenços en la fotografia i la imatge són el mateix. Totes aquestes càmeres que hi ha ara, totalment automàtiques són com la màquina d'escriure en el seu temps. Ara bé, al darrere ha d'haver-hi un escriptor.

Però a mi les càmeres automàtiques no m'interessen, perquè fan fotografies correctes. Jo vull fer defectes, que no són defectes, són afectes. Aquestes màquines automàtiques, són com comprar un producte pre-fabricat, bo, sense més; però un bon cuiner que és en definitiva un creador, s'ho ha de fer tot ell.

—El fotoperiodisme avui és un gènere que, com més truculenta és la imatge més valor té. O això sembla.

—Sí, jo també hi he pensat bastant. Hi ha un refrany que diu que si un home mossega un gos, és una notícia, a la inversa no. Tot el que és tragèdia es ven molt bé. Però, per què no es pot fer també un reportatge d'uns nens quan van a buscar les notes a l'escola i on hi ha des del qui ha tingut un excel·lent fins el qui ha suspès. Això, avui, no té cap interès. Per a mi, sí que en té. Però això tornarà algun dia.

—Per cert, vostè va col·laborar en el cartell antifeixista del seu pare, en Pere Català Pic, aquell de l'esvàstica aixafada per una espardenyia catalana?

—Sí. Llavors jo tenia catorze anys, va ser el primer any de la guerra. A ell se li va ocórrer de fer aquest cartell. Em va manar de fer la creu gammada amb fang. Després, vam anar a la nit a Capitanía, que és on treballava el pare, i vam fer que un mosso d'esquadra posés el peu sobre l'esvàstica. Vam posar un focus i em va dir que regués el carrer perquè quedés lluent.

—D'això sí que se'n pot dir una manipulació de la realitat.

—I tant! Aquesta foto sí que la vam preparar!

—I Robert Doisneau, va preparar el famós bes dels amants de París?

—Que està preparada, no hi ha dubte. Abans gairebé totes les fotos estaven preparades. Fins i tot la del milicià mort amb el fusell, de Robert Kappa. Quan vaig visitar a Nova York Cornell Kappa, el germà de Robert, em va mostrar els contactes on es veuen dues fotografies: la famosa i una altra en què el soldat està ajagut amb el fusell a la mà.

La de l'Agustí Centelles, la dels soldats disparant darrere de la barricada de cavalls morts, aquella també està preparada. Jo el vaig conèixer, ens vam fer molt amics en acabar la guerra. Quan va morir, van fer una exposició al Palau Robert, i aquesta foto la van ampliar sencera. Hi apareixia al costat dels soldats un nen amb una pistola de joguet. Era veritat que els cavalls eren morts i que els soldats eren allà, però la cosa estava tranquil·la.

—Són els grans fraus de la història...

Eliseu T. Climent

Confessions i quaderns íntims

Rosa Leveroni

Confessions i quaderns íntims són uns documents singularíssims en la literatura catalana que per la seua temàtica havien estat sotmesos a un destí de silenci.

Edició preparada, pròlogada i anotada per Enric Pujol i Abraham Mohino

Editorial 3i4
"La Unitat", 169

Vida privada

Josep Maria de Sagarra

Vida privada es la novel·la més important de Josep Maria de Sagarra, una obra que reflecteix com cap altra la Barcelona dels anys vint, un moment particularment dens i excitant per a la ciutat.

A cura de Narcís Garolera i Maria Nunes

Editorial 3i4
"Obra Completa de J. M. de Sagarra", vol. 7

La desconeguda

Vicenç Altaió

La desconeguda és un assaig que reflexiona sobre l'escriptura en el temps postestructuralista de la mort de l'autor i de l'obra en ple trasbalsament dels gèneres literaris. Amb més interrogants que certeses, recorre el laberint d'algunes de les perplexitats contemporànies.

Editorial 3i4
"L'Hora del Present", 5